

از مدرسه تا محل کار: تغییراتی در بازار کار دانش‌آموختگان جدید در ژاپن

نوشته: هیسانو ناگاوا

ترجمه: شعبان آزادی کناری

منبع: Japan Labour Bulletin

نامنظم‌اند، تمایل دارند نرخ بیکاری کلی خود را بالا ببرند. سومین عامل سهم در نرخ بیکاری فزاینده در بین جوانان، کاهش کلی تقاضای کار است، که تأثیری منفی بر دانش‌آموختگان و جویندگان کار دارد. همچنین این کاهش در برگزیده نرخ دستیابی به شغل برای دانش‌آموختگان اخیر است که در طول تحصیل شاغل نشده‌اند. در سال ۱۹۹۸، تعداد ۱۵۰٫۰۰۰ نفر از دانش‌آموختگان جدید ژاپنی در یافتن شغل ناکام ماندند و در نتیجه به خیل بیکاری پیوستند.

محل کار خود را ترک کرده‌اند از ۲۸۰/۱۰۰۰ نفر به ۴۹۰/۱۰۰۰ نفر، سهم عظیمی از کل جوانان بیکار، رسید. عامل دیگر افزایش بیکاری بین جوانان، سطح بالای اشتغال نامنظم همچون کار نیمه وقت، در این گروه است. کارگران نامنظم ۱۸/۴ درصد کارگران شاغل را به طور کل تشکیل می‌دهند، در حالی که ۳۲/۶ درصد کارگران بین سنین ۱۵ و ۲۴، کارگران نامنظم هستند. از آنجا که نرخ بیکاری کارگران نامنظم بیشتر از کارگران منظم است، سهم زیادی از جوانان که کارگران

افزایش بیکاری در بین جوانان

نرخ بیکاری در ژاپن به‌طور سنتی پایین بوده، به ویژه، در بین جوانان نسبت به دیگر کشورهای توسعه یافته به‌طور قابل ملاحظه‌ای کاهش یافت. هرچند، با بحران اقتصادی اخیر و در نتیجه افزایش نرخ بیکار به چهار درصد، بیکاری در بین جوانان زیر ۲۹ سال به تدریج افزایش یافت.

یک عامل سهم در افزایش نرخ بیکار بین جوانان، افزایش بیکاری داوطلبانه است. از سال ۱۹۹۲ تا ۱۹۹۸ تعداد جوانانی که به‌طور داوطلبانه

دانش آموختگان جدید، سهم عظیمی از تازه واردین به بازارکار را تشکیل می‌دهند. بر اساس گزارش بررسی‌های پایه مدرسه که توسط وزارت آموزش، علوم، ورزش‌ها و فرهنگ (MESSC) صورت گرفت، سهم دانشجویان دانشگاه و دانشکده که تا پایان مارس دانش آموخته‌اند و در نتیجه شاغل شده‌اند نخستین بار در شش سال گذشته در سال ۱۹۹۷ افزایش یافت. هر چند، در سال ۱۹۹۸، تعداد دانش آموختگان شاغل به ۶۵/۶ درصد، پایین‌ترین سطح در ۴۸ سال گذشته سقوط کرد. در میان دانش آموختگان دبیرستانی، ۹۸/۲ درصد جویندگان دبیرستانی، نرخ موفقیت در اشتغال ۹۳/۶ درصد ۲/۶٪ پایین‌تر از سال گذشته) بود. این پایین‌ترین سطح ثبت شده برای دانش آموختگان دبیرستانی از زمان دسترسی به آمار در سال ۱۹۷۷ است.

کار مشاوره برای آینده در مدرسه

گرچه نرخ اشتغال در بین دانش آموختگان اخیر دبیرستانی و دانشگاهی رو به کاهش است، همانگونه که توضیح داده‌ایم، نرخ اشتغال برای این گروه نسبت به کشورهای دیگر اندکی بالاتر است.

در ژاپن، تقریباً تمامی دانشجویانی که در پایان مارس دانش آموخته شده‌اند در اول آوریل به شکل گروه‌های (En Masse) شاغل شده‌اند. این پدیده سی‌نظیر را می‌توان به رسم شایع

کارفرمایی که به‌طور منظم دانش آموختگان جدید را به کار می‌گمارند و راهنمایی شغلی درون آن و سیستم کاریابی که مؤسسات آموزشی را به شرکت‌ها متصل می‌سازد، نسبت داد.

● مشاوره شغلی در

دبیرستانهای ژاپن فوراً پس

از ورود دانش آموز به

مدارس آغاز شده و تا

زمان جذب تمامی دانش

آموزانی که قرار بوده

در رشته مورد علاقه

خود شاغل

شوند، ادامه

پیدا می‌کند.

شکل دادن به سیستم جایگزینی شغل

افرادی که در ژاپن به دنبال کارند چند انتخاب دارند: می‌توانند به دفاتر عمومی تأمین شغل مراجعه کنند، به آگهی‌های شغلی در روزنامه‌ها، مجلات یا دیگر رسانه‌ها پاسخ دهند، یا از ارتباط شخصی استفاده کنند، یا از طریق مدرسه یا دانشگاه به کارگران بالقوه معرفی شوند. انتخاب اول، خدمات کاریابی عمده، براساس قانون کاریابی در سال ۱۹۲۱ به وجود آمد.

در سال ۱۹۴۷، پس از جنگ دوم جهانی، وزارت کار تأسیس شد و قانون تأمین اشتغال به مرحله اجرا درآمد. این قانون تأسیس کاریابی را به‌عنوان

خدمات اداری برای عموم مردم به وجود آورد. با ایجاد دفاتر عمومی تأمین اشتغال و دیگر خدمات اشتغال، دولت تأسیس مراکز کاریابی را به صورت رایگان به همراه نیاز به شرکت‌های غیردولتی برای ارایه خدمات مشابه با نظارت صریح دولت آغاز کرد. از لحاظ اشتغال عمومی، سیستم کاریابی ژاپن به سیستم کاریابی دیگر کشورها بسیار نزدیک است. هرچند، با توجه به جستجوی شغل توسط دانش‌آموزان، سیستم ژاپنی بی‌نظیر است. دانش‌آموزان از طریق مدارس خود به کارگمارده می‌شوند.

کاریابی برای دانشجویان

زمانی که قانون تأمین اشتغال برای نخستین بار به مرحله اجرا درآمد، به مدارس اجازه دادند به‌عنوان واسطه شغلی برای دانش‌آموزان خود عمل کنند. هرچند، قبل از جنگ دوم جهانی، شرکت‌های بزرگ برای دانشجویانی که از طریق دانشگاه، دانشکده فنی یا مدرسه حرفه‌ای توصیه شده بودند، آموزش استخدام برگزار می‌کردند. همانگونه که دفاتر تأمین اشتغال عمومی که با قانون تأمین اشتغال به‌وجود آمده بودند، در واقع پیشنهادی شغلی برای دانشجویان از سوی شرکت‌ها ارایه نشد، این قانون در سال ۱۹۴۹ مورد تجدیدنظر قرار نگرفت. طوری که کاریابی دانشجویانی که در حال اتمام تحصیل بودند می‌توانست

دانش‌آموزان انجام می‌دهند، مدرسه به‌عنوان سازمان کاربایی مستقلی در نظر گرفته می‌شود. هرچند، این خدمت باید اصول استانداردهای قانون تأمین اشتغال را رعایت کرده و تحت نظارت دفتر محلی تأمین اشتغال باشد. براین اساس، تمامی دانشگاهها خدمات کاربایی رایگان خواهند داشت. (ماده ۲-۳۳) همان‌گونه مدارس، با توجه به مشاغلی که دانش‌آموزانشان پس از دانش‌آموختگی دنبال می‌کنند، متفاوتند، (برای اشتغال، درگیر بودن در تجارب خانوادگی، یا ادامه تحصیل در مقاطع عالی و غیره) و تعداد شرکتهایی که دانش‌آموختگان خود را در گذشته

به کار گمارده‌اند، هر دبیرستان برای دانش‌آموزان خود طرح شکار شغلی را در دو مرحله به اجرا در می‌آورد. تنها تعداد کمی از دبیرستانها از طرح دفاتر تأمین شغلی پیروی می‌کنند که در ماده ۲-۲۵ ذکر شده است. بیشتر دانش‌آموزان دبیرستانهای مقدماتی از ماده ۲-۲۵ پیروی می‌کنند، اما به دلیل اینکه در سالهای اخیر تنها تعداد کمی از دانش‌آموزان مستقیماً پس از اتمام تحصیلات دبیرستان به دنبال اشتغال بوده‌اند، تقریباً تمام دانش‌آموزان مورد بحث از طریق معرفی مدارس خود مشاغلی را یافته‌اند.

قانون آموزش مدرسه، که در سال

می‌گیرند. (ماده ۲-۲۵)

۲- جایی که مدارس، در صورت لزوم، مسؤلیت بخشی از وظایف دفاتر تأمین اشتغال را برعهده می‌گیرند.

(ماده ۳-۲۵)

۳- جایی که مدرسه، به‌عنوان سازمان کاربایی، واسطه بین دانش‌آموزان و شرکت‌های ارایه‌دهنده شغل است. (ماده ۲-۳۳)

در مورد دوم، این دفتر مسؤول وظایف مربوط به پیشنهادات شغلی است و مدرسه مسؤولیت وظایف مربوط به جویندگان کار را برعهده دارد. در مورد سوم، جایی که سران مدرسه (پس از اعلام رسمی به وزارت کار) خدمات کاربایی را به‌طور رایگان برای

توسط دفاتر تأمین اشتغال عمومی با همکاری مدارس صورت گیرد. بعداً، مدرسه، دانشکده‌ها و دانشگاهها بخشهایی از وظایف تأمین اشتغال عمومی را برعهده گرفتند. این مؤسسات آموزشی مسؤولیت جمع‌آوری پیشنهادات شغلی از سوی شرکت‌ها، جمع‌آوری تقاضای شغل از سوی دانشجویان، معرفی جویندگان کار به شرکت‌های ارایه‌کننده کار، راهنمایی حرفه‌ای دانشجویان و غیره را برعهده گرفتند.

این رابطه همکاری بین مدارس و دفاتر خدمات تأمین اشتغال از لحاظ قانون به سه دسته تقسیم شده است:

۱- جایی که دفاتر تأمین اشتغال عمومی ابتکار عمل را در دست

۱۹۴۷ به مرحله عمل و اجرا درآمد، شیوه مشاوره حرفه‌ای که باید در مدارس ارایه شود را تعریف می‌کند. این قانون اظهار می‌دارد که آموزش در دبیرستان و دبیرستان مقدماتی باید هدف آن «داشتن دانش آموزانی باشد که دانش و مهارت‌های اساسی مورد نیاز برای کار در جامعه را به دست آورند، بتوانند تصمیم‌گیری کنند، همان‌گونه که رشته آینده آنها با شخصیتشان سازگار باشد» و غیره. در هر مدرسه، بخش مشاوره شغلی توسط رییس مشاوره شغلی اداره شده و در برگزیده معلمانی از هر کلاس و رشته است. این بخش مسؤول انجام راهنمایی در مورد آموزش عالی و اشتغال دانش‌آموزان است.

مشاوره شغلی در دبیرستان‌ها

در بازارکار دانش‌آموختگان دانشگاه ژاپن، عرضه و تقاضای کار از طریق فعالیت‌های کاریابی و کارمندان جدید به شکل نامحدود تنظیم می‌شود. هر چند، تا آنجا که به دانش‌آموزان مدارس مربوط می‌شود، فعالیت‌های کارمندان جدید شرکت‌ها و فعالیت‌های کاریابی دانش‌آموزان منظم شده، تاریخ شروع به

کار جدید تنظیم شده و مدارس نقشی اساسی در کاریابی پیدا می‌کنند. بندهای زیر سیستم کاریابی را برای دانش‌آموزان دبیرستانی ژاپن مورد بررسی قرار می‌دهد، همان‌گونه که آنها بیانگر توده‌ای از نیروی کار دانش‌آموخته جدید هستند.

● در ژاپن تعداد دانش‌آموزان دبیرستانها که مایلند شغلی پیدا کنند رو به کاهش و تعداد کسانی که وارد مدارس آموزش ویژه، کالج مقدماتی یا دانشگاه می‌شوند رو به افزایش است.

مشاوره شغلی در دبیرستانهای ژاپن فوراً پس از ورود دانش‌آموز به مدارس آغاز شده و تا زمان جذب تمامی دانش‌آموزانی که قرار بوده در رشته مورد علاقه خود شاغل شوند، ادامه پیدا می‌کند. برای دانش‌آموزان سال اول و دوم، مشاوره در سال آخر مقدماتی است، زمانی که آنها به طور واقعی دست به اقدام می‌زنند. این مشاوره مقدماتی بر رویدادها و فعالیت‌هایی متمرکز است که به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا تصمیم بگیرند به به دانشگاه بروند یا به سرکار و هدف آن آگاه‌سازی

دانش‌آموزان از امکانات شغلی است. برای دانش‌آموز سال سوم، مشاوره صورت می‌گیرد طوری که دیدگاه لازم را پیدا می‌کند که تا اول جولای، زمانی که شغل ارایه شده از سوی شرکتها رسماً در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد، چه کاری را می‌خواهد انجام دهد.

زمانی که دانش‌آموزان در آوریل وارد سال سوم دبیرستان می‌شوند، فوراً آنها را می‌سنجند تا پی ببرند آیا آنها می‌خواهند وارد دانشگاه شوند یا سرکار بروند. آنهایی که می‌خواهند شغلی پیدا کنند راهنمایی‌هایی در مورد آمادگی برای کار، زمان‌بندی فعالیت‌های کارجویان، معیارهایی برای انتخاب اینکه به کدام کارخانه نزدیک شوند، شیوه تأمین کارت‌های درخواست شغل و غیره به آنها ارایه می‌شود. پیشنهادات شغل واقعی از اول جولای در دسترس قرار می‌گیرد و تا این مرحله، مدارس از دانش‌آموزان سابق مشغول به کار در شرکت‌های گوناگون دعوت می‌کنند تا به دبیرستان بیایند و راجع به شرکت‌های خود و تجربه آنها از فعالیت‌های کارمندان جدید صحبت کنند. دبیرستان‌ها هم به دانش‌آموزان دیدگاهی کلی در مورد نوع مشاغل

موجود از پیشنهادات سال گذشته ارایه می‌دهند، طوری که دانش‌آموزان قادر خواهند بود تصمیم بگیرند که در چه شرکتی کار کنند. از آنجا که تماس مستقیم بین دانش‌آموزان دبیرستانی و شرکت‌ها ممنوع است، کارت‌های درخواست شغل در مورد پست‌های خالی منبع اطلاعاتی حیاتی برای طرفین است. دانش‌آموزان ابتدا سه یا چهار شرکت را از این کارت‌های درخواست شغل انتخاب کرده، سپس آن را به یک شرکت کاهش می‌دهند. تقریباً تمامی دبیرستانها سیستم واحدی را اتخاذ می‌کنند که هر دانش‌آموز را محدود می‌سازد تا از یک شرکت تقاضا کند. رقابت بین دانش‌آموزانی که می‌خواهند از یک شرکت تقاضای کار کنند تعیین‌کننده این است که هر دانش‌آموز نهایتاً از کدام شرکت تقاضای کار می‌کند. این روند انتخاب دخلی بیشتر بر مبنای دست‌آورد‌های علمی است. به تدریج بر تعداد دانش‌آموزانی که با داشتن توصیه‌نامه از مدرسه تقاضای کار می‌کنند و بر میزان قول اشتغال از سوی کارخانه و اشتغال در شرکت مستقیماً پس از اتمام تحصیلات

افزوده می‌شود.

همان‌گونه که قبلاً ذکر شد، شرکت‌ها لازم است دانش‌آموز دبیرستانی را از طریق مدارس به کرگمارند و از تماس مستقیم و درخواست از دانش‌آموزان برای تقاضای کار در شرکت آنها منع شده‌اند. آنها مجبورند پست خالی، مورد تأیید دفتر تأمین اشتغال را به خود دفتر و دبیرستان ارایه کنند.

تغییراتی در بازار کار برای دانش‌آموختگان دبیرستانی

همان‌گونه که اقتصاد رشد و توسعه می‌یابد، سهم نیروی کار در صنعت در حال تغییر است.

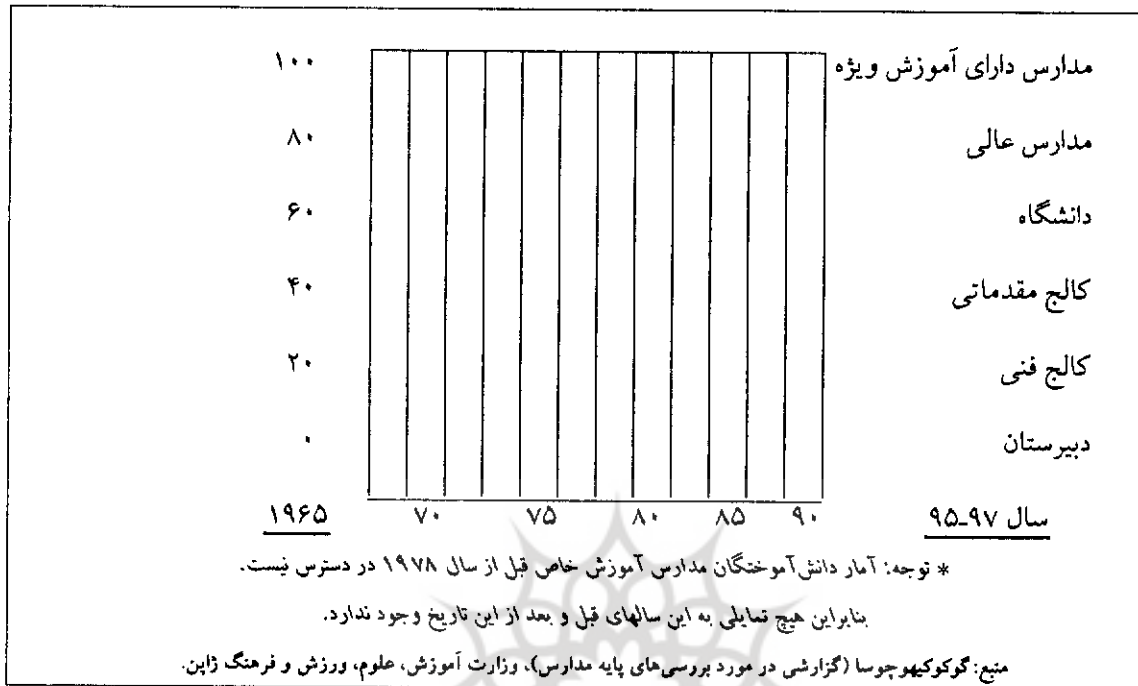
از زمان جنگ جهانی دوم، تعداد کارگران در صنایع اولیه کاهش یافته، اما تعداد کارگران در صنایع ثانویه و ثالث افزایش یافته است. هرچند در سطح کارگر شخصی جنبش کارگری بین صنایع وجود نداشته است. کاهش تعداد کارگران در صنعت اولیه از ریزش بیرونی کارگران مسن و تقلیل ریزش درونی کارگران جدید ناشی شده، در حالی که افزایش مشاهده شده در صنایع

دیگر از ریزش درونی عظیم کارگران جدید ناشی شده است.

با افزایش تعداد دانش‌آموزانی که به انتخاب خود برای تحصیل در سطح آموزش عالی ادامه می‌دهند، بیشتر دانش‌آموختگان با سطح بالای تحصیلی وارد مشاغل حرفه‌ای و فنی می‌شوند و دانش‌آموختگان دختر در افزایش تعداد کارگران دفتری سهم بوده‌اند.

سطح آموزشی کارگران تازه دانش‌آموخته به طور اساسی تغییر کرده است. دانش‌آموختگان دبیرستان مقدماتی ۶۳/۶ درصد تازه واردین به بازار کار در سال ۱۹۵۵ را تشکیل داده‌اند، اما در سال ۱۹۸۰ این آمار به ۵/۵ درصد کاهش یافته است. در همان دوره، سهم دانش‌آموختگان دبیرستانی در بازار کار جدید از ۲۹/۱ درصد به ۴۹/۳ درصد افزایش یافت و سهم دانش‌آموختگان دانشگاه یا کالج مقدماتی از ۷/۲ درصد به ۳۴ درصد افزایش پیدا کرد. به ویژه از اواخر دهه ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰ دانش‌آموختگان دبیرستانی نصف نیروی کار جدید را تشکیل می‌دادند. (شکل ۱)

شکل ۱- تمایلاتی در سطوح آموزشی کارگران تازه دانش‌آموخته

دانش‌آموختگان دبیرستانی که پس از اتمام تحصیلات جذب کار می‌شوند، بیشتر افزایش یابد.

ماهیت متغیر پیشنهادات شغلی

براساس گزارش بررسی انجام شده توسط مؤسسه کار ژاپن، بازار کار برای دانش‌آموختگان جدید دبیرستان نه تنها از لحاظ تعداد، کم شده بلکه ماهیت آن نیز در حال تغییر است. سهم پیشنهادات شغلی از شرکتهای بزرگ افزایش یافته و پیشنهادات شغلی از شرکتهای کوچک نیز به همان نسبت دارای افزایش بوده است. شرکتهای بزرگ که سابق براین

۱۹۹۷ افزایش یافت. به همین نسبت، سهم دانش‌آموختگان دبیرستانی که وارد نیروی کار می‌شوند دقیقاً به ۲۳/۵ درصد (۳۵۰/۱۰۰۰) در سال ۱۹۹۷ کاهش پیدا کرده در عین حال، با اقتصاد در بحران طویل‌المدت، تقاضا برای دانش‌آموختگان جدید در نوسان است، و تقاضا برای دانش‌آموختگان دبیرستانی به ویژه به شدت کاهش یافت. هنوز تمایل برای ورود به مؤسسات آموزش عالی قوی است و ظرفیت پذیرش دانش‌آموزان کمافی السابق است. انتظار می‌رود که هم سهمیه و تعداد مطلق

به دلیل کاهش اخیر در نرخ زاد و ولد، سهم نسل جوان در جمعیت رو به کاهش است. در سال ۱۹۹۲، ۲/۰۵ میلیون نفر جمعیت ۱۸ سال وجود داشت. در سال ۱۹۹۷، تعداد افراد این گروه سنی تا ۳۷۰/۱۰۰۰ و در کل به ۱/۶۸ میلیون نفر کاهش پیدا کرد. سهم دانش‌آموزانی که وارد آموزش عالی می‌شوند به طور مداوم در حال افزایش است و تعداد دانش‌آموزانی که به محض اتمام تحصیلات دبیرستانی وارد دانشگاهها، کالج مقدماتی، یا مدارس آموزش ویژه می‌شوند از ۴۷/۳ درصد در سال ۱۹۹۲ به ۵۷/۵ درصد در سال

بسیاری از دانش‌آموختگان دبیرستانی را به کاری گمارده‌اند، اشتغال این گروه را کاهش داده‌اند، یا تعداد کارکنان خود را با انتقال بخشهای تولیدی به خارج کم کرده‌اند. با به‌کارگیری مدیریت جدید اشتغال که بیشتر کارکنان نامنظم را به می‌گیرد، یا با جذب دانش‌آموختگان دانشگاهی و غیره برعکس، شرکت‌های کوچک و بخشهای خدمات که در گذشته تنها تعداد اندکی از دانش‌آموختگان دبیرستانی را به کار می‌گماردند، یا قادر نبودند این دانش‌آموختگان جدید را جذب کنند، قصد دارند میزان اشتغال خود از بین این دانش‌آموختگان دبیرستانی افزایش دهند.

براین اساس، سهم پست‌های خالی برای منشی‌گری و فنی کاهش یافته، درحالی‌که پست خالی برای کارگران ماهر، کارگران کارخانه و کارگران بخش خدمات افزایش یافته است. در پاسخ به تغییر در نوع پیشنهادات شغلی، مشاغل واقعی که دانش‌آموختگان دبیرستانی می‌گیرند، احتمالاً بیشتر درخصوص کار فنی، کار تولیدی و بخش‌های خدمات و نه مشاغل در شرکت‌های بزرگ، کارهای منشی‌گری یا فنی بوده است. (شکل ۳ و ۲)

● در ژاپن با سیستم فعلی اشتغال برای دانش‌آموختگان دبیرستانی، بیشتر دانش‌آموزان فوراً پس از اتمام تحصیلات شغلی پیدا می‌کنند.

گاهی اوقات تعداد کل کارت‌های درخواست شغلی که به دبیرستانها داده می‌شد منعکس‌کننده افزایش تعداد پست‌های خالی در نیروی کار نبود. این کار زمانی اتفاق می‌افتد که شرکتها وجود پست خالی را به چند مدرسه اعلام می‌کنند. چنین شرکت‌هایی تمایل دارند کارگران جدید را براساس آزمون گزینشی خود انتخاب کنند و نه براساس ترتیبی که دبیرستانها جلویشان می‌گذارد. بنابراین، برخلاف سیستم سنتی که قبلاً توضیح داده شده، دانشجویان با توصیه‌ای از مدارس خود نمی‌توانند پستی را در یک شرکت به دست آورند و خود را در موقعیت رقابتی فزاینده می‌بینند.

ماهیت در حال تغییر جویندگان کار

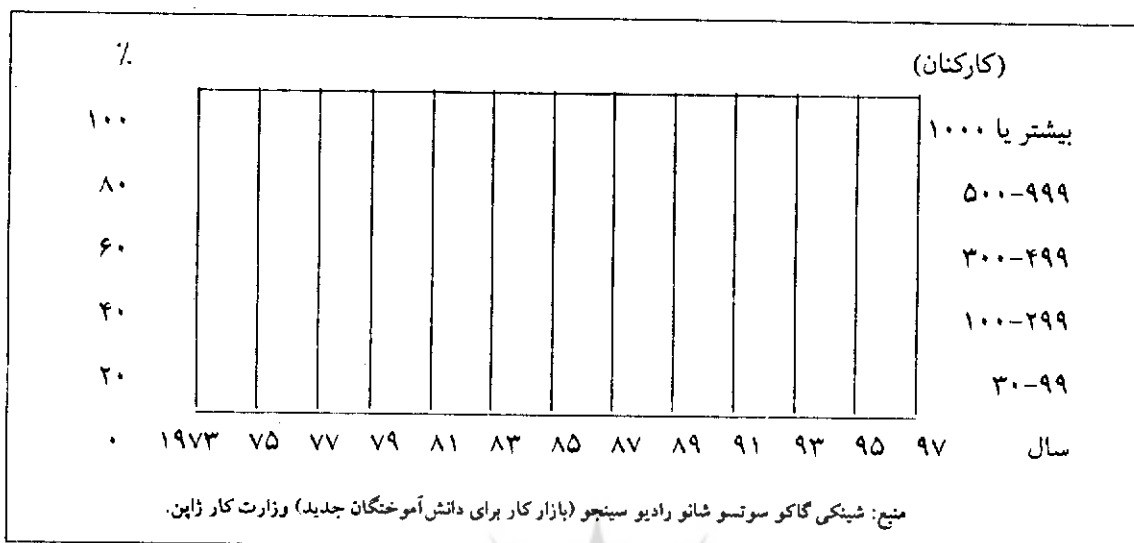
تعداد دانش‌آموزان دبیرستانها که مایلند شغلی پیدا کنند رو به کاهش و تعداد کسانی که وارد مدارس آموزش

ویژه، کالج مقدماتی یا دانشگاه می‌شوند رو به افزایش است.

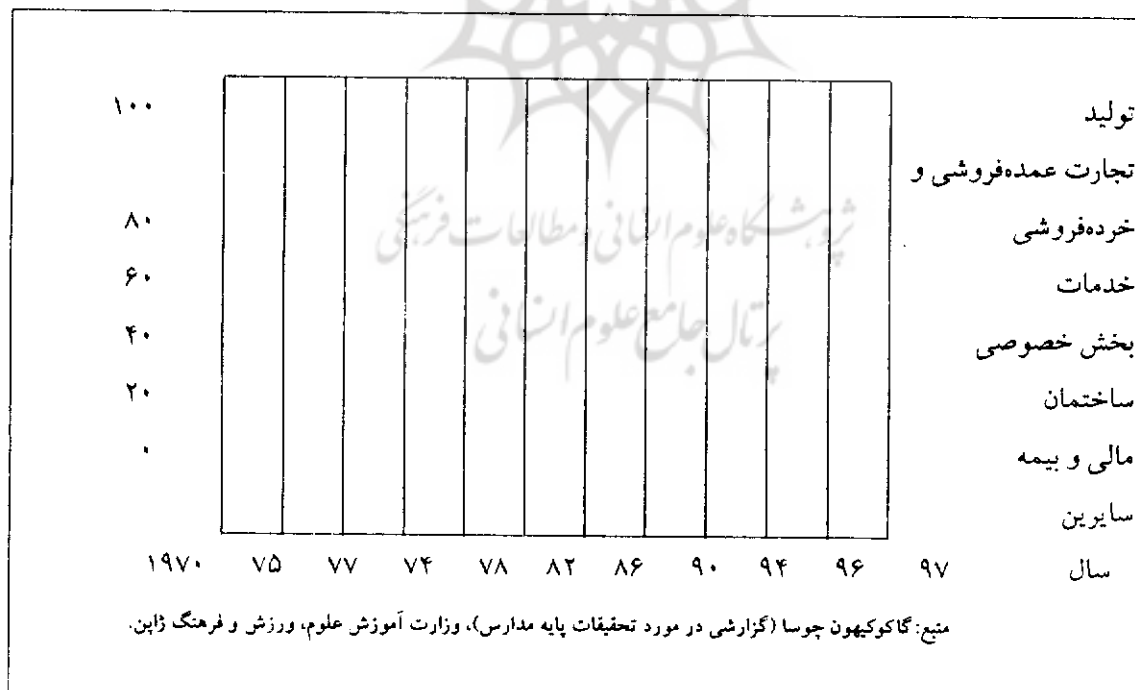
تعداد دانش‌آموختگان دبیرستانی که نه کاری را شروع می‌کنند و نه وارد مؤسسات آموزش عالی می‌شوند (افراد بی‌صلاحیت) نیز در شهرهای بزرگ رو به افزایش است. این را می‌توان به افزایش اساسی در اشتغال تمام وقت در شرکت‌های بزرگ و افزایش اشتغال نامنظم در شهرهای بزرگ نسبت داد.

دانش‌آموزانی که مایلند مستقیماً پس از اتمام تحصیلات در دبیرستان وارد بازار کار شوند باید از خیر ثبت نام در مؤسسات آموزش عالی بگذرند، به دلیل اینکه آنها در آزمون امتحان رد شده‌اند یا تمامی شرایط لازم را برای کسب توصیه از مدرسه برای اشتغال از دست داده‌اند. دانشگاهها و دانشکده‌ها به‌طور فزاینده‌ای روند رقابت دانش‌آموزان برای گزینش را از دست می‌دهند، یا دانش‌آموزان را فقط براساس توصیه دبیرستان می‌پذیرند. بنابراین، برای تعدادی از دانش‌آموختگان دبیرستانی، یافتن شغل مشکل‌تر از رفتن به مؤسسات آموزش عالی است.

شکل ۲- میزان مقایسه‌ای شرکتهایی که دانش‌آموختگان جدید دبیرستانی را به کار می‌گمارند

شکل ۳- انواع شرکتهایی که دانش‌آموختگان جدید دبیرستانی را از طریق صنعت به کار می‌گمارند.

منبع: Japan Labor Biletin

بولتن کار ژاپن، اول اکتبر ۱۹۹۹

ظرافتهای اخلاقی کار

غلامرضا علیمحمدی

و از دانش آموز تا رزمنده میدان برد. همه و همه، انگیزه‌شان خدا و هدفشان خدا و همه کار را برای خدا انجام دهند.

الف - کار و فعالیت با انگیزه خدا، عبادت است

انسانی اگر چه تلاش و کار می‌کند، در مقابل مزد دریافت می‌نماید، اما اگر همین موظف خود را که به نحو احسن انجام می‌دهد تحت عنوان الهی، نیت نموده و بخوبی به تعهداتش عمل نماید و به‌عنوان یک انسان، آنچنان در پیشگاه الهی محبوب و قرب و منزلت دارد، که برایش حسنه در نظر گرفته و این نوع کار خود عبادت به حساب می‌آید. در معارف اسلامی، خدمت به بندگان خدا، عبادت و از نماز و روزه استجابی برتر است. در احادیث آمده است که به رسول اکرم (ص) خبر دادند

(۵۸۸) (آنکه فقیر مسلمانی را سبک کند، بحقیقت که حق خود را سبک شمرده است).

اسلام دستور می‌دهد که برای غیر مسلمین نیز خیر خواه باشید. «وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا» (برای مردم خیر خواهی کنید و آنچه خیر است بگوئید).

حضرت علی (ع) به مالک اشتر دستور می‌دهد که به مردم محبت و نیکی کن و چون درنده‌ای مباش که خوردن آنها را غنیمت شماری، زیرا اینها یا برادر تو در دین و یا مانند و شبیه تو در خلقت می‌باشند.

اسلام بر طبق سبک و روش خودش که به همه امور ریشه‌ای می‌پردازد در این زمینه هم فوق‌العاده عنایت نموده و متولیان سعی کرده‌اند که در پرورش انسانهای الهی، انگیزه را الهی سازند و چنان انسانی بسازند که از کارگر تا رهبر

در جهان بینی اسلامی، اصل انسان است و همه چیز باید در خدمت او و برای تعالی او باشد. همه چیز برای او آفریده شده و باید مسخر او گردد، حتی فرشتگان در خدمت انسان هستند و در جهت رشد و کمال او به امر خدای متعال، عوامل طبیعت را هماهنگ می‌کنند.

در منش اسلامی همه ابزارها در خدمت انسان است و انسان را به شکل ابزار درآوردن برخلاف دستورات آن است.

کار کردن انسان باید طوری باشد که به سجایای اخلاقی و شرافت انسانی او صدمه وارد نکند. از نظر اسلام، اهانت به یک مسلمان و خوار کردن وی مانند اهانت به خداست.

پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «مَنْ اسْتَحْفَ بِفَقِيرٍ مُسْلِمٍ فَقَدْ اسْتَحْفَ بِحَقِّ اللَّهِ...» (رسائل / ج ۸ / ص